

Elektronisk recepthantering

Gunnel Bridell och Marianne Nordling
Apotekens Service AB, Stockholm

Inledning

Av de recept som idag expedieras på apotek görs över 90% utifrån ett elektroniskt underlag. Dagens stora andel överförda e-recept tillsammans med möjligheten till elektronisk lagring av receptinformationen utgör grunden för tjänster som ger patienten en överblick över sina giltiga recept, och som innebär alternativa möjligheter till beställning och distribution av förskrivna läkemedel. Lagring av receptinformationen kan utgöra en plattform för utveckling av framtida tjänster även för apotek och vård. Exempel på framtida tjänster kan vara SMS-påminnelser, abonnemang och interaktiva rådgivningstjänster.

Utveckling av e-recept

Det första e-receptet överfördes till apotek i Jönköping redan 1983. Syftet var att utveckla en datoriserad arbetsplats för förskrivare med bl a informationsstöd för receptförskrivning. I samband härmed reglerades också för första gången "elektroniskt överförda recept" i myndigheternas föreskrifter.

I början av 2000-talet beslutade landsingen och Apoteket AB om en gemensam nationell kraftsamling för att öka volymen e-recept och detta resulterade i en betydande ökning av överföringen. Förskrivningen av e-recept är nu väl spridd i hela landet.

I början av 2000-talet införde Apoteket AB en central "brevlåda" för e-recept, vilket innebär att förskrivaren nu kan adressera e-recept till en nationell receptdepå som är tillgänglig för samtliga apotek. Detta innebär att apotekskunden kan hämta ut sina läkemedel på ett valfritt apotek.

En ny lagstiftning infördes 2005 vilket möjliggjorde för apoteken att spara recept elektroniskt under hela giltighetstiden. Enligt lagstiftaren var avsikten att "Vinster skulle göras med elektronisk hantering av samtliga uttag på ett recept. Man skulle slippa problem som att kunden har blivit av med eller glömt receptet hemma. Risken för dubbelförskrivning skulle också minska i de fall patienten felaktigt anger förskrivaren att receptet förkommit. Dessutom torde en tidsvinst uppkomma för apoteken genom att expeditionen av recept skulle bli enklare" (Prop. 2004/05:70, s 48). År 2006 realiserades möjligheten för apotekskunden att spara sina recept elektroniskt.

Omstrukturering av apoteksmarknaden

I samband med omregleringen av apoteksmarknaden överfördes en stor del av Apoteket AB:s infrastruktur till ett nybildat statligt bolag, Apotekens Service AB. Bolaget som bildades 2009 utgör en länk mellan hälso- och sjukvårdens olika aktörer på den omreglerade apoteksmarknaden. Företaget tillhandahåller bl a register och tjänster som stödjer receptprocessen mellan vård och apotek. Exempel på tjänster är överfö-

ring av e-recept och den nationella receptdepån.

Hur fungerar e-recept?

Förskrivning av e-recept kan ske antingen via förskrivarens ordinarie journalsystem alternativt via en webbaserad fristående lösning.

E-receptet adresseras i huvudsak till den nationella receptdepån. Kunden kan sedan själv välja på vilket apotek man önskar få sin expedition gjord. I vissa fall kan recept adresseras till ett enskilt apotek, t ex om personnummer saknas på receptet alternativt om förskrivaren har en överenskommelse med ett apotek om hemleverans. Cirka 3% av e-recepten adresseras för närvarande (maj 2011) till enskilt apotek.

De kunder som samtyckt till elektronisk lagring av receptinformation, har sina recept lagrade i den nationella receptdepån tills sista expeditionen är genomförd, alternativt receptets giltighetstid har gått ut. Kunder, som inte samtycker till lagring av receptinformationen, får sina e-recept omvandlade till pappersrecept i samband med första expeditionstillfället eller vid behov.

Kunder som har fått pappersrecept har möjlighet att lämna in dem på valfritt apotek och få dem omvandlade till elektroniska recept, som lagras i den nationella receptdepån. På apoteken kan man även få en utskrift ("Mina sparade recept på apotek") av de elektroniska recept som finns lagrade i receptdepån, se Figur 1, s 1468.

Volymen

Av de recept som idag expedieras på apotek görs över 90% utifrån ett elektroniskt underlag. Ca 6 miljoner kunder har för närvarande valt att spara sina recept elektroniskt. Under 2010 överfördes ca 35 miljoner e-recept till apoteken vilket gör att Sverige tillhör världstoppen med avseende på andelen e-recept på nationell nivå.

E-recept för djur

Sedan i maj 2008 kan distriktsveterinärer förskriva e-recept för djur genom sitt egenutvecklade journalsystem. Idag utgör e-re-

cepten för djur endast en liten andel av alla recept, 3–4%. Recepten kan för närvarande endast expedieras av Apoteket AB och av de apotek som använder Apotekets övergångslösning som receptexpeditionssystem. **Från och med våren 2011 tillhandahåller Apotekens Service AB en nationell receptdepå även för djurrecept. Apoteksaktörerna ansluter till den nya receptdepån under våren och hösten 2011.**

Nationellt dosreceptregister

Apotekens Service AB har fått i uppdrag av Socialdepartementet att skapa ett nationellt dosregister innehållande samtliga dospatienters förskrivningar. Dosregistret, som beräknas vara i full produktion **under våren 2012**, ger ett stöd på nationell nivå vid hantering av dosförskrivningar och möjliggör även för samtliga öppenvårdsapotek att expediera läkemedelsförpackningar som inte kan dosdispenseras. Införandet av ett nationellt dosregister innebär också att dosaktörsmarknaden konkurrensutsätts i och med att dosregistret inte kommer att vara knutet till en specifik dosaktör.

Dosregistret banar väg för en nationell patientbunden läkemedelsinformation och en gemensam ordinationslista för vården.

E-recept i Europa

Intresset för e-recept är stort i många länder. Ett exempel på det är EU-projektet eSOS (Smart Open Services for European Patients). Målsättningen med projektet är att göra det möjligt för medborgaren att vid utlandsvistelse hämta ut läkemedel på e-recept som har förskrivits i hemlandet samt tillgängliggöra den mest relevanta journalinformationen vid akut och planerad vård i annan medlemsstat. Därigenom kan patienten garanteras en mer säker och effektiv vård i utlandet. Den svenska regeringen har varit en av de viktigaste initiativtagarna till projektet. **Projektet har projektdeltagare från 23 länder och löper under perioden 2008–2013.** Mer information om projektet finns på www.cehis.se.

Detta är första gången som EU-länderna gemensamt påbörjar utvecklingen av konkreta gränsöverskridande vårdtjänster som

Figur 1. Exempel på "Mina sparade recept".

Mina sparade recept på apotek 2011-04-29

Köp	Recept giltigt tom	Förskrivnen medicin (verksam substans)	Förskrivnen mängd	Återstående mängd
☐	2012-04-19 Med förmån	Enalapril actavis tabl 5mg (Enalapril) 1 TABLETT 1 GÅNGER DAGLIGEN. MOT HÖGT BLODTRYCK.	100 4 uttag	400 styck 4 uttag
Utfärdat av: Lina Larsson, 08888888		Senaste uttag: Inget uttag gjort		
		Hälsokliniken, Alvesta	Nästa uttag inom förmånen tidigast: - - -	
☐	2012-04-19 Med förmån	Kåvepenin tabl 1g (Fenoximetylpenicillin (penivillin V)) 1 TABLETT 3 GÅNGER DAGLIGEN. I 10 DAGAR MOT HALSFLUSS.	1x30 1 uttag	30 styck 1 uttag
Utfärdat av: Lars Larsson, 08888888		Senaste uttag: Inget uttag gjort		
		Infektionskliniken, Växjö	Nästa uttag inom förmånen tidigast: - - -	
☐	2012-04-19 Med förmån	Metformin meda tabl 500mg (Metformin) 1 TABLETT KL 0800 + 1 TABLETT KL 1200 + 1 TABLETT KL 1700. BLODSOCKERSÅNKANDE. TAS VID MÅLTID.	3x100 2 uttag	300 styck 1 uttag
Utfärdat av: Lars Larsson, 08888888		Senaste uttag: 2011-04-24		
		Infektionsmott.	Nästa uttag inom förmånen tidigast: 2011-05-16	
☐	2012-04-19 Utan förmån	Panodil tabl 500mg (Paracetamol) 1-2 TABLETTER 3 GÅNGER DAGLIGEN VID BEHOV. MAX 6 TABLETTER PER DYGN. SMÄRTSTILLANDE	2x100 2 uttag	400 styck 2 uttag
Utfärdat av: Lars Larsson, 08888888		Senaste uttag: Inget uttag gjort		
		Infektionskliniken, Växjö	Nästa uttag inom förmånen tidigast: - - -	
☐	2012-04-19 Med förmån	Simvastatin sandoz tab 40mg (Simvastatin) 1 TABLETT TILL KVÄLLEN. KOLESTEROLSÅNKANDE.	100 4 uttag	400 styck 4 uttag
Utfärdat av: Bo Laurén, 0470111		Senaste uttag: Inget uttag gjort		
		Kronans Vårdcentral, Växjö	Nästa uttag inom förmånen tidigast: - - -	

Du och din läkare kan ha kommit överens om ändrad läkemedelsbehandling utan att det framgår av denna utskrift, vid frågor kontakta din läkare eller ditt apotek

Tag gärna med denna utskrift vid vårdbesök, som information till din läkare

Källa:
Apotekens Service AB Receptregistret
Utskrivet:
2010-05-03 12:24

Apoteket Kronan
Apoteket AB
Storgatan 17
61530 Valdemarsvik
Tel 0771 450450

ENON

kommer att erbjuda en ökad trygghet för personer som behöver vård när de reser eller studerar utomlands.

Bättre läkemedelsanvändning och ökad patientsäkerhet

Genom införandet av e-recept i Sverige har hälso- och sjukvården och apoteken fått en ökad kvalitet och säkerhet i hela receptprocessen. Man har även fått effektiviseringsvinster genom att många manuella rutiner har kunnat minska.

Elektroniskt expertstöd

E-recept har även möjliggjort införandet av ett elektroniskt expertstöd, EES, för farmaceuter i samband med expedition av läkemedel på apotek. EES jämför det aktuella e-receptet med tidigare förskrivningar utifrån ett antal kliniska regler och signalerar när det finns risk för läkemedelsrelaterade problem. EES innebär att farmaceuten får ett automatiserat stöd vid granskningen av t ex dos, dubbelförskrivningar och läkemedelsinteraktioner. Det ger ett beslutsunderlag för eventuella åtgärder av farmaceuten vid receptexpeditionen och kan därmed ge en ökad säkerhet för patienten och en förbättrad läkemedelsanvändning. Elektroniskt expertstöd är nu tillgängligt för alla apoteksaktörer på konkurrensneutrala villkor genom Apotekens Service AB.

Under hösten 2010 genomfördes ett pilotprojekt med syfte att utvärdera om EES kan användas som expertstöd för förskrivare. Förskrivarna som deltog i pilotstudien upplevde att det var värdefullt både att få tillgång till de e-recept som fanns i receptdepån samt de EES-signaler som skapades. Att man hade tillgång till båda uppgifterna tillsammans upplevdes som ett ytterligare mervärde än om man hade haft tillgång till uppgifterna var för sig. Sextio procent av signalerna rörde andra läkemedelsrelaterade problem än interaktioner.

E-handel samt andra nya tjänster

E-recept har möjliggjort för apotek att erbjuda e-handel med receptförskrivna läkemedel, dvs kunderna kan förbeställa ett läkemedel iordningställs på ett apotek för

avhämtning alternativt för hemskickning. Kunderna får överblick över sina recept via apotekens webbplatser alternativt via vårdens webbplats: "Mina Vårdkontakter", www.minavardkontakter.se. Många länningar erbjuder även möjlighet till receptförnyelse på sina webbplatser.

Den helt elektroniska kedjan av receptinformation kan innebära att nya framtida tjänster för patienterna kan bli verklighet, som t ex SMS-påminnelser, abonnemang och interaktiva rådgivningstjänster.

Sammanfattning

Den nationella strukturen för elektronisk recepthantering med överföring av e-recept och central lagring kan ses som en föregångare med de krav som ställs på bl a säkerhet och patientintegritet, men också när det gäller hanteringen av stora informationsmängder mellan olika samverkande hälso- och sjukvårdsaktörer. Ett helt elektroniskt flöde av receptinformation mellan patient, förskrivare och apotek har till stor del ersatt den historiska receptblanketten, för ökad kvalitet, service och delaktighet för den enskilde patienten.